

Gesproken woord geldt.

Toespraak burgemeester Van der Laan, 4 mei 2014 op de Dam

Titel: Geen verleden tijd

Nog altijd houdt de Tweede Wereldoorlog ons bezig. De oorlog die maar geen ‘gewone’ geschiedenis wordt, geen verleden tijd. De oorlog die ik vaak niet begreep.

Mijn moeder zat elk jaar na de dodenherdenking hard te huilen; mijn vader ging stil schoffelen in de tuin. Dat begreep ik niet, zó lang na de oorlog en nog zó van slag.

Mijn moeder schreef in 1985 een boekje over de oorlog. ^[1] Een van haar verhalen gaat over een sinterklaasviering in 1943.

Het was in mijn ouderlijk huis in Rijnsburg met de knokploegen van Johannes Post en Marinus Post. Een poging om de bedrukte stemming op te beuren na een mislukte overval op een distributiekantoor in Hardinxveld.

Dit schreef ze:

“Het was een bizarre situatie: overal in huis was men bezig met het maken van surprises en er klonk veel gelach. Op Sinterklaasavond waren we met z’n allen in de weer, de jongens wel met geladen revolvers en er was een uitkijk in de keuken waar een goed zicht was op het tuinpad (...). We waren met z’n twaalfen: Johannes, Marinus, (..) Jan (..), Frits en Arie, Theo en Nico, Wim en Mien (Speelman), Tineke, Edzard en ik. (...) Ruim een jaar later waren Johannes, Jan, Frits, (..)Arie, Theo, Wim en Marinus gefusilleerd.”

^[1] In antwoord op je vragen, Meinema, Delft, 1987, blz. 62

De tranen van mijn moeder, het schoffelen van mijn vader, ik begreep het. Zeven van de twaalf vrienden door de nazi's vermoord. Ruim 8.000 verzetstrijders gaven hun leven.

Enige jaren geleden hoorde ik een Joodse Amsterdammer zeggen dat er in de oorlog nauwelijks of geen verzet was geweest. Ik schrok en begreep het niet. Hoe kon die meneer dat zeggen?

Twee jaar geleden mocht ik *In Memoriam* in ontvangst nemen. Het boek van Guus Luijters en Aline Pennewaard. Het haalt 18.000 vermoorde Joodse, Roma en Sinti-kinderen uit de anonimiteit van het grote getal. Ik vertelde dat ik getroffen was door de opmerking van die Amsterdammer dat er nauwelijks of geen verzet was geweest. Maar dat ik die opmerking door het boek ben gaan begrijpen. Het verzet lijkt in het níet te vallen bij het leed van 18.000 vermoorde kinderen.

De betreffende man bleek in de zaal te zitten. Hij kwam na afloop op mij af en zei: *"Ik wil juist al twee jaar elke dag de telefoon pakken, om excuses te maken voor die opmerking"*. *"Dat hoeft u dus niet"*, zei ik.

Wij gedenken de 18.000 kinderen, de 8.000 verzetstrijders en allen aan wie dit nationaal monument ons wil herinneren.

Nog altijd begrijpen wij zoveel niet. De Tweede Wereldoorlog die geen 'gewone' geschiedenis wordt, geen verleden tijd.

